

Ressenya

Josep Maria Lloveras

Hacia el corazón de Europa. Memorias diplomáticas

Barcelona: RBA, 2023, 381 p.

ISBN: 978-84-1132-328-4

Nil Bosch Navarro

Universitat Autònoma de Barcelona

nil.bosch@uab.cat

ORCID: 0000-0003-1944-8887

Recepció: 25/01/2024

Acceptació: 28/01/2024

Publicació: 31/01/2024

Cita recomanada: LLOVERAS, J.M. *Hacia el corazón de Europa. Memorias diplomáticas* (RBA, 2023), rec. BOSCH NAVARRO, N., *Quaderns IEE: Revista de l'Institut d'Estudis Europeus*, 3(1) (2024), 125-128.

DOI: <<https://doi.org/10.5565/rev/quadernsieve.73>>

Europa sovint se'ns presenta com una meta; un espai conformat entre estats i societats, on la maquinària burocràtica de Brussel·les en escasses ocasions descansa, immersa en la seva rutina diària. Lluny d'aquesta dinàmica, a vegades manifestada com a inexorable, el camí traçat per una vida dedicada a Europa i a la cooperació internacional pren rellevància per comprendre com es gesten, des de dins, decisions i polítiques que, d'altra manera, només se'n poden copsar els efectes. Amb *Hacia el corazón de Europa. Memorias diplomáticas*, Josep Maria Lloveras (Barcelona, 1948) evoca, des d'un punt de vista únic, el funcionament intern de la Unió Europea, tant amb les seves forteses, com amb les seves febleses, a través d'una crònica del seu propi recorregut vital i professional, efectuat principalment entre Amèrica, Àfrica i Europa.

Hacia el corazón de Europa. Memorias diplomáticas és un llibre nascut a partir d'un exercici de reflexió en retrospectiva de Josep Maria Lloveras, en un moment de recolliment marcat per la crisi de la COVID-19 i amb l'impuls del seu cercle més proper. Guarda el propòsit d'incentivar els seus lectors a trobar el seu propi recorregut cap a Europa, a partir de la referència de l'itinerari traçat per l'autor. Les preguntes de caràcter introspectiu acompanyen aquest objectiu, formulades sota un destacable exercici de transparència intel·lectual, que permeten establir un diàleg amb les inquietuds i esperances de l'autor. El llibre reflecteix, en format de memòria, la

trajectòria empesa pel seu protagonista, marcada per un anhel europeu “hecho de ilusiones y también de temores y desengaños” (p.12).

Respecte a Josep Maria Lloveras, és important destacar que compta amb una sòlida i extensa trajectòria desenvolupada en instàncies internacionals, a través d'ens privats i públics. Els seus primers passos, efectuats dins de Banca Catalana, i posteriorment com a assessor del Banc Mundial, el van dur a formar part de l'equip del cos funcional de la Comissió Europea, entre 1993 i 2013, període que dona caràcter al conjunt del llibre. Economista de formació, l'autor va participar en fets com els programes de reforma i privatització dels països de l'Est d'Europa i el rescat financer de Grècia, a més d'exercir com a cap de delegació de la Comissió Europea a Bangui (República Centreafricana) i a Belgrad (Sèrbia i Montenegro). Així mateix, en l'àmbit acadèmic, és d'interès esmentar la seva participació a ESADE i a l'Institut Universitari Europeu de Florència, entre altres centres, que l'han dut a transmetre part dels seus coneixements a l'àmbit formatiu.

Les memòries segueixen el recorregut vital de Josep Maria Lloveras, des d'una Barcelona en blanc i negre marcada per la postguerra i el franquisme, fins als convulsos anys actuals de crisis i conflictes internacionals, en què la història se succeeix a un ritme frenètic. El canvi és el motor que impulsa la seva vida, escenificat simbòlicament a través de les més de vint mudances efectuades entre els països en què va desenvolupar la seva trajectòria professional. El relat s'inicia amb els primers passos al barri del Coll, entre els records de la Guerra Civil i la postguerra, i la prematura mort de la seva mare. Les imatges de la Barcelona dels anys cinquanta i seixanta ofereixen una visió que presenta un notable interès per redescobrir detalls d'esdeveniments i costums passats, al mateix temps que ens introdueix en les reflexions i vivències de l'autor.

L'etapa de joventut ens convida a seguir Josep Maria Lloveras en les seves primeres experiències internacionals, que comencen amb una estada d'estudis a la *Purdue University*, als Estats Units, i que troben continuïtat després amb la seva entrada a Banca Catalana, l'any 1972, a punt de complir els 24 anys. Aquest període presenta arguments d'elevada rellevància per comprendre l'auge i la caiguda de Banca Catalana, així com del paper desenvolupat en l'ascens polític de Jordi Pujol, personatge que l'autor rememora amb detall al llarg de les seves pàgines. A partir d'un punt de vista únic, proper a l'epicentre dels fets, però amb la distància suficient per tenir-ne una apreciació crítica, es plantegen el diagnòstic i les raons que van portar a la fallida d'aquest grup bancari a partir de l'any 1982, que apareixen estretament vinculades a les motivacions del seu principal impulsor.

En el convuls context de la Transició espanyola, marcat també per àrdues experiències personals, deixa pas a l'entrada de Josep Maria Lloveras com a consultor del Fons Monetari Internacional a Guinea Equatorial, que va ser seguida d'una estada a Bulgària, en el marc de la seva obertura econòmica al capitalisme. La perspectiva de l'autor permet copsar, amb un significatiu grau de detall, processos com la intervenció financera al país africà; o les conseqüències de la reestructuració i privatització de les empreses búlgares, sota el programa PHARE, en països marcats per unes condicions de vida duríssimes (p. 205).

Europa, que havia aparegut com un horitzó en determinats punts, es manifesta amb tota la seva complexitat en l'etapa al capdavant de les delegacions de la Comissió Europea a la República Centreafricana i a la Unió Estatal de Sèrbia i Montenegro. Es tracta d'un període que engloba vint anys, en què el camí cap al cor d'Europa, proposat per l'autor, apareix amb major visibilitat, acompanyat d'experiències que reflecteixen l'elevada dificultat de representar la diplomàcia europea. Alguns d'aquests episodis van comportar situacions extremes, com en el cas del país africà, al capdavant del qual figurava Ange-Félix Patassé, dirigent que no distingia entre la riquesa nacional i el seu propi patrimoni (p. 262). Josep Maria Lloveras va haver de presenciar quatre cops d'estat, l'últim dels quals va suposar un risc directe per la seva integritat física. Són episodis que es narren amb un estil que permet acostar-se i compartir les seves tensions, així com d'altres moments més agradables, que va presenciar juntament amb la seva família, en un capítol que duu el suggeridor títol d'*El Corazón de las Tinieblas*.

Entre el contrast que s'ofereix entre els vessants tècnics i polítics de la responsabilitat de representar la diplomàcia europea sobre el territori, l'autor adopta una perspectiva crítica i alhora conseqüent amb les tasques encomanades. Aquest equilibri pot observar-se en la posada en escena de determinats programes de cooperació i agendes polítiques, a vegades dissonants entre si, com s'assenyala en el cas de la desintegració de Iugoslàvia (p. 296). Pot copsar-se en determinats punts la "volatilitat" (p. 232) de les prioritats i de l'organització de l'entramat comunitari: "Fui a África a hacer cooperación y acabé haciendo política. A Serbia a hacer trabajo político y acabé haciendo cooperación" (p. 297). Entre fermeses i contradiccions, efectuades sota el ritme incessant de treball de la maquinària comunitària, l'autor navega entre les dificultats de la vida del diplomàtic, al mateix temps que mostra significatius detalls de l'acció exterior europea i de les polítiques nacionals.

La tornada a Barcelona, que simbolitza el final de la dilatada trajectòria de Josep Maria Lloveras, és presentada com un retorn als orígens en el capítol *Cataluña Estelada*, que ofereix una visió de contrastos entre els records i els canvis que li presenta el país, immers en el procés independentista. En els tres últims capítols, que tanquen el cos principal del llibre, s'explicita el seu posicionament més personal respecte al rumb del debat polític, mitjançant el manifest que va elaborar durant l'estiu del 2015, titulat *Diez noes a la independencia de Cataluña que nos proponen*. És una part en què es posen en relleu les preocupacions que li suscita l'auge de l'independentisme, així com la desconexió i riscos que aquest fet pot comportar respecte a Europa, en forma de "Catexit" (p. 339).

En conjunt, aquestes memòries són un document altament rellevant per contribuir al coneixement d'aspectes clau de la Unió Europea, des d'una perspectiva que segueix el fil conductor de les seves experiències vitals i professionals. L'elevada densitat que presenta a nivell de vivències i de treball s'estructura a partir de capítols temàtics, que segueixen cronològicament el recorregut de l'autor, cosa que facilita seguir el curs dels esdeveniments. Així mateix, resulta destacable la inclusió d'una selecció d'articles publicats en la premsa, revistes i portals especialitzats, que permeten

adquirir una idea més profunda tant del seu pensament europeista, com del seu posicionament respecte diverses problemàtiques en l'esfera nacional i internacional.

A partir de desbrossar el complex camí seguit cap a Europa, Josep Maria Lloveras ens descobreix un món de reunions i actes protocol·laris que van més enllà d'obrir-nos simbòlicament la porta dels seus nombrosos despatxos. Per una banda, les cròniques i reflexions personals permeten seguir, des de dins, el funcionament de la maquinària comunitària, a partir d'elements escassament visibles, com jerarquies, gestos i procediments que ofereixen una visió alternativa, i alhora complementària, als grans volums de la teoria dels estudis europeus. El llibre conté una abundant i valuosa quantitat d'apreciacions, que humanitzen i posen cara a les tasques de la representació dels interessos de la comunitat en el món, a vegades amb elevades dosis de frustració, com relata en relació de la seva tasca a la República Centreafricana: "Cuando iba a Bruselas, todos me abrían sus puertas y apreciaban las informaciones y opiniones que pudiera darles sobre aquel mundo desconocido, pero nadie tenía ningún interés en verificarlas sobre el terreno" (p. 268).

Per altra banda, el llibre reflecteix alguns dels principals fets històrics viscuts per l'autor, i com aquests van apareixent en la seva vida a partir de notícies, testimonis, coneguts i la seva pròpia experiència personal. Fets com la Revolució dels Clavells, les crisis del petroli, o la caiguda de Banca Catalana són relatats en un grau variable, tant de manera anecdòtica, com amb més profunditat, en funció de la posició ocupada pel protagonista. En aquest sentit, resulta destacable la inclusió de referències a personatges influents, bona part dels quals pertanyen a l'òrbita conservadora, com per exemple, Manuel Fraga en l'inici de la transició, Jordi Pujol en el seu ascens i oàs polític, Oriol Pujol en el salt independentista de CDC o altres personalitats del món europeu com François Lamoureux. Al llarg d'aquests records, Josep Maria Lloveras no dubta en posicionar-se explícitament en favor de determinades opcions polítiques, en un destacable exercici de transparència intel·lectual, sostingut sobre un estil directe que reserva un espai a les dosis de fina ironia i a la reflexió personal.

En conclusió, les memòries de Josep Maria Lloveras són una excel·lent i amena proposta per acostar-nos a l'experiència d'una vida dedicada a la representació d'interessos privats i públics a escala europea i internacional. Amb un estil concís, caracteritzat per les frases curtes i ben seleccionades, l'autor ens revela aquells aspectes que poden passar desapercebuts en els grans debats sobre Europa i el seu funcionament intern. Així mateix, es tracta d'un exercici en retrospectiva sobre les seves vivències personals i professionals, caracteritzat per una notable sinceritat en mostrar les seves inquietuds i opinions fonamentades. En definitiva, els propòsits de l'autor d'acostar-nos i guiar-nos en el seu camí cap al cor d'Europa han estat acomplerts amb escreix.